

זה בני ואלמדה

אוצרות דעת, נטפי חיוזק ופרקי הדרכה מלוקטים מאוצר שיעוריו של הגה"ח רבי שמעון שפיצער שליט"א

תולדות הביטחון!

האדם בורא בריאות חדשות!

תולדות שהן המשכות האורות להאי עלמא.

הן ידוע שבקריאת שמע מוסרים את הנפש, ומהי אותה מסירות נפש? האדם בא עם כל המשאות שהוא נושא על לבו, וכך הוא עומד ומתבונן כי ה' אחד ושמו אחד ושהוא לבדו מנהל את העולם ואת כל אשר בו, וכל זאת לאחר שכבר חשב במחשבתו בעת אמירת ברכת "אהבה רבה" עד כמה הקב"ה אוהב אותו ומרחם עליו "חמלה גדולה ויתירה חמלת עלינו", ואז הוא אומר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", ולאחר מכן הוא אומר "ואהבת את ה' אלוהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך", ובזה הוא מוסר את לבו הישן שבו הרגיש כפי שהרגיש, והוא נעשה מוכן ומזמן לקבל לב חדש שבו ירגיש את כל מה שהוא אומר כעת בקריאת שמע!

זוהי הכוונה הפשוטה בקריאת שמע: 'למרות המשאות הכבדים שעל לבי, למרות הפרשיות שמעיקות עלי, למרות הכל, אני מצהיר בגלוי שאני אוהב את הקב"ה ומוסר לו את כולם כדי לקבל לב חדש המאמין בוטח בה'! ובזה מחבר האדם שמים וארץ ומוליד הרגשה חדשה שהיא האצלת אור חדש לעולם כאמור.

למה זה לא קורה?

ובכן, כאן המקום לשאול: מדוע באמת אין אנו רואים שמחשבות אלו יגרמו בהכרח לבני אדם להרגיש בטוחים בהקב"ה עד הסוף? מדוע אין מתקיים בהם מה שכתב המחבר בלשוננו: "בטח בו וימסר אליו, ויניח הנהגתו עליו, ולא יחשדהו בדינו ולא יתקצף על בחירתו לו"? והלא נתברר עכשיו שזו היתה תכלית הבריאה, שהמחשבות הנכונות שהן ההשפעות, ייכנסו אל תוך המצב הקשה שהוא כלי הקיבול, ותצא מזה 'תולדה', שהיא אור חדש הגורם לאדם להיות שלו ורגוע מרוב בטחונו בה', ואיך יתכן שפעמים הרבה אין הכנסת המחשבות לתוך המצב גורמת לתולדה זו?

המשך בעמוד ג' ←

ולכן נתן להם את כוח ההולדה. הנה מרגיש לו האדם כפי שמרגיש בגלל שהוא נמצא בעולם המעשה, והנה הוא לוקח את האמת ומחזירה במוחו ולבו היטב היטב, ולפתע נולדת בו הרגשה חדשה ונפלאה שלא מעלמא הדין!

הרגשה זו מקורה בעולם הבא, בגן עדן, והיא אשר נקראת "גאולה". אי-אפשר לחקות הרגשה זו. רק כשעושים את החיבור נכונה, רק אז היא מתנוצצת ובאה בתורת תולדה!

מצב מיוחד

ויש לדעת שאין גבול ושיעור לכמה חיבורים בין שמים וארץ שיכולים לעשות. כל אדם שונה מרעהו וכל מצב שהאדם עובר שונה מהמצבים האחרים שעבר עד כה. **דע לך בן אדם! אין שום אדם בעולם שעבר מצב זה שאתה עובר עכשיו!** ואפילו אם אתה הולך ליטול חיוזק מאחרים שעברו מצב הדומה לשלך, **דע לך שהם יכולים ליתן לך רק כיווני מחשבה, אבל ללא ספק יש הבדלים עצומים בין המצב שלך לבין המצב שלהם, הן מצד תכונות הנפש שלך והן מצד הפרטים הרבים הנלווים לצרה הפוקדת אותך!**

ונמצא שכל פעם שהאדם נקלע למצב קשה והוא הולך ומכניס בו את המחשבות הנכונות, הרי הוא עושה בזה חיבור חדש, חיבור שעד כה לא היה כלל וכלל, ובזה הוא מאציל אור חדש בעולם. ומתי יודע האדם שבאמת האציל אור חדש לעולם? כאשר הרגשתו משתנית, עד כה הרגיש נטוש וזנוח, מלא צער וכאב, ועכשיו הוא מוצף בהרגשת שלווה הנובעת מן ההרגשה שהוא בידי של הקב"ה! אך אם האדם חושב את המחשבות הנכונות ועם כל זה הוא מרגיש כבתחילה, יכול הוא להסיק מזה שטרם נעשה החיבור ושעדיין הוא צריך להעמיק במחשבות אלו ולשנן אותם עד אשר תצא מהן התולדה הרצויה ויוצף בהרגשת בטחון!

מסירות נפש בקריאת שמע

מסיבה זו נתן לנו הקב"ה מצות קריאת שמע, מפני שרצה שנחבר פעמיים ביום שמים וארץ ונוציא בכך

בסוף פרק ב בשער הבטחון התבטא רבינו בעל החובות הלבבות' לאמור, שאם יתבונן האדם היטב בכך שהקב"ה טוב ומטיב, ושעשה ועושה ויעשה לכל המעשים, ושאין רחמן יותר ממנו, ושרק הוא יכול להושיע, הוא ולא אחר, ושרק הוא יודע מה טוב לו לאדם, אזי יחרט הדבר היטב במוחו ובלבו, וממילא יישען על הקב"ה ויבטח רק בו!

ובלשוננו: "וכאשר יתברר זה לאדם ותתחזק הכרתו באמתת חסד הבורא, יבטח בו וימסר אליו, ויניח הנהגתו עליו, ולא יחשדהו בדינו ולא יתקצף על בחירתו לו כמו שכתב דוד עליו השלום (תהלים קטז, יג): "כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא", ואמר (שם קטז, א): "צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא!"

בריאה חדשה

הנה גילה לנו רבינו בדבריו אלה יסוד נפלא, והוא שההתבוננות וההתחזקות במהלכי המחשבה הנכונים, גורמים 'לתולדה'. פירושו של דבר: כשהאדם שרוי במצוקה, טבע גופו להיות אז שבור ומדוכא מרוב כאב וצער, ואז מוטלת עליו העבודה להתבונן בכל אותם מהלכי מחשבה האמורים, דהיינו שיתבונן מי הכניס אותו לצרה זו ושאלם הכניסו בוודאי הוא לטובתו, וכן הלאה על פי כל שבע המחשבות שרבינו המחבר הביא בתחילת הפרק.

והיה אם יעשה כן, הלא יחבר בזה שמים וארץ, שהרי יקח מחשבות גבוהות מאוד, מחשבות של שמים, וייטע אותן בתוך הארץ, דהיינו בתוך לבו הגופני. וכיון שכן, בהכרח תצא מזה 'תולדה', ומהי אותה 'תולדה'? היא ההרגשה הנפלאה של בטחון! הרי אומר: הרגשת הבטחון אינה מה שהאדם חושב, אלא תולדה היא ממה שהוא חושב. הוא חושב את שבע המחשבות שמנה המחבר בתחילת הפרק ובזה מחבר שמים והארץ, וממילא נולדת בו הרגשת הבטחון!

וזו היתה תכלית הבריאה. רצון הקב"ה היה שכפי שהוא יכול לברוא עולמות, כך יוכלו בני האדם לברוא תולדות,

הרעיונות

לא הצרה עצמה מעציבה את נפש האדם, אלא ההתפעלות שעוררה בנפשו היא זו שמעציבה אותה. וראיה לדבר, שהרי עכשיו הולך לו האדם ברחובה של עיר והצרה מרוחקת ממנו, ומה לו להתעצב? אלא ודאי שההתפעלות שיש לו בנפשו מחמת הבושה שהיתה לו או מחמת הפחד ממנה שיקרה לו בעתיד, היא זו שמעציבה את נפשו וגורמת לו ללכת בפנים נפולות. ולכן אם יצליח אדם זה לעורר בנפשו אמונה חזקה כזו אשר תביא את נפשו לידי התפעלות במדרגה אחת יותר מההתפעלות הראשונה, היא תשכח ממנו את צרתו וירגיש שלו ורגוע באופן נפלא מאוד!

לפרוץ את המסגרת!

'גבולות' ומסגרת בחיי היהודי - האם וכיצד?

חז"ל (יבמות סג, ב) מביאים **מספר בן סירא**: "אל תצר צרת מחר כי לא תדע מה ילד יום, שמא מחר בא ו[האדם] איננו, נמצא מצטער על עולם שאין שלו!" אומרים לו לאדם כך: אתה נמצא בהווה, ואתה דואג על מה שיהיה מחר, הלא אין לך שליטה על מה שיהיה מחר, ואם כן, כשאתה דואג על כך, אתה יוצא מגבולותיך. מה יש לך לחשוב על מחר? **היום זה היום! עבוד את ה' היום כפי יכולתך! מה יהיה מחר? לא נוגע לך עכשיו!** אם היית מצליח לחיות כך, לא היית מרגיש צער. הוי אומר: **צער הגאווה** נובע מכך שהאדם נכנס למקום שאינו שייך אליו!

והנה לגבי התאווה זה ג"כ כך, **כי הקב"ה נתן לו לאדם כל מה שהוא צריך**, וכשהאדם מציץ החוצה לראות מה יש לפלוני, הרי הוא יוצא מגבולו ונכנס לגבולות אחרים ונוגד בו תחושת מחסור. אילו היה האדם חי בכפר עם פרתו ולא היה יודע מה יש לאחרים בעיר הגדולה, היה מרגיש טוב ונעים. כך אמרו חז"ל במסכת סוטה בענין הסוטה שמשקים אותה במים המאררים משום שהסתכלה החוצה. מדוע את מסתכלת החוצה? מה לא טוב לך במה שיש לך?

זהו כל הענין של שמירת עיניים. אל תסתכל מחוץ לד' אמותיך ולא יהיה לך נסיון. פעמים שחושבים שהענין לא להסתכל מחוץ לד' האמות, הוא טכני בלבד, כדי לא להכשל בראייה אסורה, אך באמת יש בזה יותר עמוק. **עליך להתרגל גם כשאתה בביתך להסתכל במה שיש לך**, עליך לאמץ סגנון חיים כזה - **יש לי כל מה שהקב"ה נתן לי ואיני מחפש שום דבר מחוץ לגבול!**

זה לעומת זה עשה אלוקים

ברם השאלה היא: מדוע באמת יש לו לאדם דחף פנימי להתחמק מגבולותיו? הלא טיפשות היא זו! השאר במקומך ולא יהיה לך צער. הוא דומה לילד שמנסה לראות מה יקרה. המלמד הודיע לכל הילדים: 'אף אחד לא עובר את הקו הזה! תמיד יהיה אותו ילד שיהיה חייב להוציא את הרגל מהקו (כשאף אחד לא רואה). מה הפשט בזה? והשאלה היא בעיקר על האדם המבוגר. ילד קטן - ניחא, אבל אדם מבוגר, מדוע יש לו כזה דחף לצאת מגבולותיו? מדובר בתמייה גדולה, שהרי האדם עצמו סובל אח"כ מצער הדאגה והתאווה והחמדה כשאינו משיג מה שמתאווה לו, וכשהוא משיג, הוא מסתבך עם התוצאות. מה פשר הדחף הזה שיש לו מתחילה?

התשובה היא שיש באמת תכונה בנפש האדם לצאת מגבולותיה. אם לא היתה לו לאדם תכונה זו ברוחניות, לא היה רוצה ולא היה יכול לצאת מגבולותיו באופן שאינו ראוי. **תכונת האש שיש בו באדם, היא זו שמעניקה לו את היכולת לצאת מגבולותיו. ככל שהאדם נקי ומזוכך יותר, הוא יכול ללמוד ולהשיג יותר דברים שהם מעבר לכל גבול.** לתורה אין גבול, הקב"ה הוא אין סוף, והקב"ה נתן לאדם את הכח. הקב"ה נפח באפו נשמת חיים ונתן לו את התורה. אורייתא וישראל וקב"ה חד

זהו סוד השופר. מה זה 'הללוהו בתקע שופר'? - **שהאדם צועק אל ה' מהמקום העמוק ביותר שבנפשו אשר אי אפשר לצמצמו באותיות.** לכן דיברו הרבה מהצדיקים על כח הנגינה בלי מילים דווקא. על-ידי הנגינה חסרת המילים האדם מבטא תשוקה עמוקה שאינה יכולה להצטמצם באותיות!

ואחרי שהאדם מתחיל להשתמש בתכונה זו לתשוקה לה', הוא מבין עוד שכל פעם שמתעורר אצלו דחף לצאת מן הגבולות... אני רק רוצה לראות ולמלא את סקרנותי... עליו לומר: 'בסדר, **אשתמש בזה, אך בדרך הנכונה!**'

למי המשגיה מציץ לערוך ליל שיש?

כשמשגיה ישיבה פיקח מגלה על בחור שהיה ער כל הלילה ובילה את זמנו בשיחה בטילה, הוא אומר לו כך: 'אם הראית יכולת להישאר ער כל הלילה, אני מציץ לך לערוך ליל שיש'. לבחור רגיל לא הייתי מציץ דבר כזה, אבל לך, אני חייב לומר לך שראיתי שלמחרת תפקדת כמו שצריך, כי לא רצית שנגלה עליך שהיית ער כל הלילה, עשית את זה טוב, אם כן מדוע לא תלמד כל הלילה ותכין עצמך לשבת קודש בהכנה דרבה!'

אבל זה לא רק ללמוד כל הלילה, אלא זה כל המהות. 'אתה טוב, נכון? אתה 'אויבער חכם'. אם כן, **אדרבא, צא מן הגבולות בכל-כך הרבה דברים ואופנים השייכים לרוחניות ולעבודת ה'!** אפשר לראות הרבה אנשים שכבר לא יכולים להסתפק בעבודה רוחנית רגילה. הם צריכים יותר. אכן כשאין האדם קולט שהוא צריך יותר, הוא פונה אל הנסיונות!

עול תורה כנגד עול דרך ארץ

נאמר באופן יותר רחב: **ה'חובות הלבבות'** כתב שאחת מהסיבות שהקב"ה סידר את העולם באופן שהאדם צריך לעבוד לפרנסתו היא שאלמלא כן יחטא האדם, מדוע יחטא? **כי יש לו לאדם הרגשים ותשוקות, ואם לא יהיה לו עול של פרנסה שמעסיקו, משעבדו ומטרידו, יסטה מן הדרך ויפנה לדברים אחרים.** ומפני כך אמרו חז"ל "כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול דרך ארץ", כי המקבל עליו עול תורה, יש לו כבר מסגרת מספיק חזקה, הוא מספיק משועבד, כך שאין לו צורך בעול דרך ארץ! אכן כל אחד כלפי עצמו צריך להבין כך: אף אחד אינו נשאר באותה דרגה. הרוחניות שסיפקה אותך אתמול, כבר לא מספקת אותך היום, כי היום היא כבר נהפכה להיות בתוך השורה, ולך יש תשוקה תמידית לצאת מן השורה. התורה לא השתנתה, אבל **אתה יש לך צורך למשהו חדש כדי לצאת מן הגבולות!**

יש שצועקים על גער שמחפש תמיד דברים חדשים: 'מדוע אינך יכול להיות 'נורמלי'? (אתם זוכרים את השאלה?). **והתשובה היא שיש חידושים וסודות בתורה, והנשמה לעולם לא תהיה מסופקת. תמיד היא צריכה יותר!**

הוא. ובכן, כשהאדם חי בתוך הגבולות, הוא מרגיש בחוסר נוחות. כשהוא מצומצם בגבולות, הוא חייב לגשת אל החלון ולבדוק - 'מה קורה שם?' **יש לו לאדם תכונה לצאת בכל עת מן השורה ולבדוק מה קורה אצל זולתו, כי אי אפשר לצמצם אותו!** זה הרי מה שאמר השרף **מקאצק** זיע"א לגבי השאלה: באיזה דבר בחנו את ישראל לפני מתן תורה? את כל האומות בחנו, כל אומה בדבר הקשה שלה, וכל אחת השיבה שאינה יכולה לקבל את התורה כי כל עצמה של אומה זו יונקת מאותה עבירה, במה בחנו את ישראל? והשיב שבוודאי בחנו את ישראל. בחנו אותם במה שהגבילו אותם לא לעלות להר סיני שהוא היפך תכונתם! **את היהודי מצד תכונתו אי אפשר להגביל!** אם תאמר לו לא לעלות, הוא יעלה בדווקא!

כשמשגיה ישיבה פיקח מגלה על בחור שהיה ער כל הלילה...

את היהודי אי אפשר לצמצם

כשהאדם מבין שזה בא מצד שיש ברוחניות, הוא יכול להתבונן בעצמו ולומר כך: 'אני לוקח את החלק הנצחי שקיים בי, ואני משתמש בו באופן בלתי נכון, ובגלל כך אני נתקל בכל עת ושרוי בצער וכאב...'. הסיבה שעניינים של מדת היסוד מהפכים את האדם היא משום שמדובר בדבר רוחני שאי אפשר להסבירו. האדם נמשך אל מעבר לגבול, כי הוא מרגיש ששם נמצא האושר. כל הזמן הוא מחפש לצאת.

כשהאדם מבין זאת, הוא רואה את המדה טובה מרובה. סיבה יש לכך שאי אפשר לצמצם אותו במסגרת. 'אינני יכול להיות אדם כזה. אינני יכול להיות אדם מצומצם. זה בלתי אפשרי'. כך זה אצל כל אחד. אצל כל אחד זה מקבל ביטוי אחר, אבל אף יהודי אי אפשר לצמצם. ובכן, מה שהאדם עושה זה כך: **תחילה הוא קולט את הענין, ואז הוא מתחיל להשתמש בתכונה זו ראשית כל לתשוקה לה', 'כאילו תערוג על אפיקי מים כן נפשי תערוג אליך אלוקים', 'נפשי חולת אהבתך'...**

ואכן כדי שתתחזק הכרתו בלבו, זקוק האדם לשנן אותו הרבה ולחזור עליו שוב ושוב, אך לא יחזור עליו סתם כדי לזכור אותו במוחו, אלא כדי להחזיר אותו בלבו יותר ויותר. ולכן אם רואה האדם שעדיין לא זכה לאותה הרגשה נפלאה, יש לו להבין מזה שמן השמים רוצים ממנו שיעבוד על אותן שבע מחשבות לברר אותן יותר ולהחזיר אותן יותר בלבו!

שינוי פנימי תחילה

וכעין זה, אם ישאל האדם: 'היתכן, הרי אני עוסק בשער הבטחון זה עידן ועידנים ועדיין לא זכיתי שתתקיים בי ההבטחה "והבטח בה" חסד יסובבנו"; עדיין לא זכיתי לאותו סוף טוב שמופיע בכל סיפורי ההשגחה פרטית...'

התשובה אחת היא, שתחילה לכל עלי לבדוק אם נעשה בו השינוי המיוחל בנפשו פנימה, כלומר אם הוא כבר מרגיש אותה שלווה נפלאה האופפת את הבוטחים בה', שהרי השלב הראשון של ההבטחה ד'חסד יסובבנו' מתקיים בהרגשת הנפש, כי בה נבראת התולדה היוצאת מהחיבור בין שמים וארץ, ושינוי התנאים החיצונים באה רק לאחר מכן בעקבות השינוי הפנימי!

נדגיש שוב כי נחוץ מאוד להבין היטב: זה שאנו רואים שהבוטחים בה' זוכים לטוב נגלה וכל התנאים החיצונים מתייצבים לפניהם להיות להם לעזר ולסיוע בעבודת ה' שלהם, אין זה אלא תוצאה שנובעת מהשינוי הפנימי שהתחולל בנפשם פנימה אשר אותה הולידו באמצעות החיבור שעשו בין שמים לארץ.

האדם בונה בלבו פנימה עולם חדש, וכיון שבזאת עולם חדש, ממילא משתנה גם העולם החיצוני על-פי אותו עולם חדש שברא. והרי זה דומה לחדר שנחשך אורו מפני שהמתג הראשי שלו שנמצא בארון החשמל נפל, שכל עוד לא יגביהו את המתג בארון החשמל, אע"פ שילחצו על הכפתור שבקיר החדר אלף פעמים, לא יידלק האור. כך המקום שבו יכול האדם להאיר את חייו, הוא רק בפנימיות נפשו, וכל עוד לא יתרחש דבר זה, אע"פ שינסה לשנות את תנאיו החיצוניים אלף פעמים ויחל לך בכל נפשו ולבו, לא יועיל לו מאומה.

יתירה מזו יש לנו לדעת שהשינוי בנפש פנימה היא מעין הריון, ולכן אע"פ שכבר זכה האדם להרגיש את אור הבטחון בנפשו פנימה, עדיין יתכן שיקח זמן מה עד שתנאיו החיצוניים ישתנו לטובתו. וכשאלו ישתנו, ידע שלא שם התחולל השינוי, אלא השינוי התחולל בנפשו פנימה והשינוי החיצוני בא בעקבותיו.

האדם אומר מזמורי תהלים ומחשב מחשבות של בטחון ותוך כדי הוא צופה בעיניו לראות אם תנאיו החיצוניים משתנים כבר. לא! לא כך הדבר פועל. הדבר פועל בשני שלבים, בשלב הראשון מתמלא האדם בהרגשה נפלאה של שלווה ורק בשלב השני משתנים תנאיו החיצוניים.

השקף על ה' ידבר

ואף זה נחוץ לדעת, שאותה הרגשה פנימית שרכינו בעל חובת הלבבות מדבר עליה, אינה ההרגשה שרבים טועים בה כביכול בוודאי הכל יהיה בסדר, שהרי הרגשה זו יתכן שנובעת מרצון האדם שבטחונו ישנה את תנאיו החיצוניים לטובה על-פי מה שעניי שכלו המוגבלות רואות.

לא על הרגשה זו מדבר רבינו המחבר. רבינו המחבר מדבר על מי שמרגיש מחמת בטחונו שאין לו שום סיבה לדאוג מפני שהקב"ה נושא את משאו, וכלשונו: **"יבטח בו וימסר אליו ויניח הנהגתו עליו"**. אדם כזה אומר לעצמו: הרי הקב"ה מנהל את חיי יודע מה שעושה, ואם כן מה יש לי לדאוג, וכי צריך אני לדעת מה יהיה בעתיד? לא, איני יודע ואיני צריך לדעת! דבר אחד אני יודע, שאני נמצא בידיו של הקב"ה ואין לי מה לדאוג!

להוסיף דרמטיות!

לבאר הדברים יש להביא את דברי הגמרא **במסכת ברכות (א.א.)**: "משל למה הדבר דומה, לאדם שהיה מהלך בדרך ופגע בו זאב וניצל ממנו, והיה מספר והולך מעשה זאב; פגע בו ארי וניצל ממנו, והיה מספר והולך מעשה ארי; פגע בו נחש וניצל ממנו, שכח מעשה שניהם והיה מספר והולך מעשה נחש. אף כך ישראל - צרות אחרונות משכחות את הראשונות."

וסיבת הדבר, כי כך עשה ה' שכמה שיהיה הדבר שפוקד את האדם יותר 'דרמטי', כך יוסיף האדם להתפעל ממנו וכך יותיר הדבר רושם יותר עז בנפשו, וכשיפקוד את האדם דבר יותר דרמטי לאחר זמן, הוא יותיר בנפשו רושם יותר גדול מן הראשון ובעבור כך יטשטש את הרושם שהותיר הראשון בנפשו.

הן פעוט בן ארבע מתפעל מאוד כשרואה טרקטור והולך ומספר על הטרקטור לחבריו ברוב התרגשות. אכן אילו לא היה רואה לאחר מכן שום דבר יותר דרמטי מזה, היה מראה הטרקטור נשאר תמיד בזכרונו ומלווהו בכל אשר הוא הולך, אבל כיון שעוד לו ה' והוא הולך וגדול ופוקדים אותו דברים יותר דרמטיים, ממילא נעשה מראה הטרקטור שנחרט בנפשו יותר ויותר מטושטש, עד שבסוף הוא פורח והולך לו מזכרוננו.

וכעין זה אנו רואים איך הילדים הקטנים מתרגשים כשלוקחים אותם ל'טיול' בפארק שנמצא במרחק של חמש דקות נסיעה מן הבית, וככל שהם הולכים וגדלים ומקבלים מושגים חדשים, הם זקוקים לטיולים יותר ויותר גדולים ורחוקים כדי להתפעל.

התפעלות מטשטשת התפעלות

ולמדנו מדברי הגמרא, שאם האדם רוצה לשכוח איזו צרה שפקדה אותו, יש בכוחו לעשותו, וזאת על-ידי **שינויים את עצמו למצב שבו ירגיש התפעלות במדרגה אחת מעל למדרגת ההתפעלות שהיתה לו מאותה צרה**. ולמשל, אם היה אפשר למדוד את מדרגות ההתפעלות במספרים, מאחד עד מאה, והיו מודדים את העגמת נפש שהיתה לו לאדם בשעה שנאבד לו הנייר שהיה נחוץ לו ורואים שהיא במדרגה מספר שלוש, היה די לו לאדם זה שתהיה לו התפעלות של אמונה במספר ארבע, כדי שתשכח ממנו ההתפעלות הראשונה.

וטעם הדבר, שהרי לא הצרה עצמה מעציבה את נפש האדם, אלא ההתפעלות שעוררה בנפשו היא זו שמעציבה אותו. וראיה לדבר, שהרי עכשיו הולך לו האדם ברחובה של עיר והצרה מרוחקת ממנו ומה לו להתעצב? אלא ודאי שההתפעלות שיש לו בנפשו מחמת הבושה שהיתה לו או מחמת הפחד ממה שיקרה לו בעתיד, היא זו שמעציבה את נפשו וגורמת לו ללכת בפנים נפולות. ולכן **אם יצליח אדם זה לעורר בנפשו אמונה חזקה כזו אשר תביא את נפשו לידי התפעלות במדרגה אחת יותר מההתפעלות הראשונה, היא תשכח ממנו את צרתו וירגיש שלו ורגוע באופן נפלא מאוד!**

חיזוק ההכרה באמיתות חסד הבורא

זהו היסוד שבדברי רבינו המחבר. הוא לא הבטיח לנו שמי שילמד את שבע המידות שמנה בתחילה, יזכה לאותה שלווה נפש שעליה הוא מדבר. שהרי אם ילמד אותן האדם בתורת לימוד בעלמא, לאו דווקא שיבוא מהן לידי התפעלות, ואם לא יבוא מהן לידי התפעלות, אפילו ילמד אותן אלף פעמים, לא תצא ממנו התולדה הרצויה. אלא כך נקט רבינו בלשונו: **"וכאשר יתברר זה לאדם ותתחזק הכרתו באמתות חסד הבורא, יבטח בו וימסר אליו ויניח הנהגתו עליו וכו"**.

הנה נזהר בלשונו לגלות לנו שרק אם יתברר הדבר לאדם באופן ברור כל-כך, עד שתתחזק הכרתו בלבו ויראה אותו יותר ברור ממה שהוא רואה את העולם הגשמי, אזי תצא התולדה הזאת כאשר יזכה לאותה שלווה נפלאה שמקורה בהרגשת הבטחון.

סימן שהגיע הזמן להתקדם

והנה היודע אתה איך האדם מתוודע לכך? בדומה לתינוק. אינך יודע מתי יגיע הרגע שהוא יתחיל לזחול. פתאום אתה רואה אותו מתגלגל מהמדרגות ואתה מבין שהרגע הגיע וצריך כבר להתקין שם גדר. אף כאן, הרבה פעמים, מתי נודע לו לאדם שהוא צריך לקחת על עצמו עוד רוחניות? - נאמר בלחש: **'כשהוא מוצא את עצמו אחרי מכשול'**. מה הפשט? הפשט הוא שהעול שהיה לו עד אתמול, שימש אותו עד אתמול. היום הוא כבר זקוק היה ליותר, וכיון שלא נתן לעצמו יותר, הוא פנה אל מעבר לגבול באופן בלתי נכון. **עכשיו הוא כבר יודע שהוא צריך לתת לעצמו יותר!**

ובכן, במקום לומר לעצמו: 'ידעתי, ידעתי' שזה יקרה, ידעתי שאני משוגע'. במקום זאת יאמר לעצמו: 'הגיע הזמן לעלות אל הדרגה הבאה. קדימה! אין לי ברירה. אם אשאר בדרגה הקודמת - אכשל שוב. אני זקוק מעתה לעול תורה גדול יותר!'

כך יש לו לאדם בכל עת תשוקה ליותר. הוא זקוק ליותר בשביל עצם חייו. וכפי שדיברנו בתחילה, כך הוא בכל הדברים שמהותם היא היציאה מחוץ לגבול. כל פעם שהאדם מוצא את עצמו בתאווה או בדאגה או בשאר אופנים של יציאה מן הגבול, הוא צריך להבין שעליו להרחיב את הגדר ולהתקדם הלאה.

בכל דבר של 'סור מרע' שהאדם נכשל בו, יש לו להבין שהוא פשוט לקח כלי רוחני שיש לו והשתמש בו שלא באופן הנכון. זה כל מה שקרה. זה הכלל. כשאתה רואה אצלך רע, עליך להשכיל מזה שיש לך כח של טוב, וכח זה פנימי מאוד, ומאחר שעדיין לא ניצלת אותו, הגעת למצב כזה שהוא בא לידי שימוש באופן הבלתי נכון. יצאת מן הגבול שלא כראוי!

התקדמות ברת קיימא

אכן לגבי היציאה מן הגבולות, יש לדעת שאינה דבר המיוחד לבחורים, כלומר שאין זה צריך להיות בסגנון של בחורים דווקא. אדרבא, כשמדובר בדבר קיצוני שהאדם לוקח על עצמו, אין זה יכול להחזיק מעמד, וחבל, כי כך אין הוא משתמש עם תכונתו בצורה שהוא ייבנה ממנה. אכן המון העם מקיימים זאת בדרך כלל באופן זה. הם מחפשים ריגושים ברוחניות, ואם אינם מצליחים בדרך משל לנסוע לקברי צדיקים או לל"ג בעומר במירון, הם יהפכו את העולם כדי להגיע בדרך לא דרך.

בשורש, זה מגיע ממקום נכון, כאמור, אבל הדרך הנכונה היא שיקבל על עצמו דברים שהם ברי קיימא, כגון להוסיף באמירת תהלים עם פירוש המילות, או בקימה באשמורת הבוקר, או להתדבק בתורתו של רשב"י, הכל כדי להתקשר לאור יותר גדול. והבא ליטור מסייעין אותו. אם תהיה לו תשוקה להתקדם ויפעל על כך, הקב"ה יקרבנו אליו. העיקר הוא שיזכור שאין לו ברירה אחרת, כי התכונה קיימת בתוכו, אלא שהיא פורצת בכל עת באופן הבלתי נכון וצריך לתת לו לפרוץ באופן ובמקום הנכון!

(מתוך סדרת השיעורים על 'שער הביטחון' שבספר 'חובות הלבבות', שיעור ע"ח. לשמיעת השיעור המלא, חיינו לקו השיעורים (בא"י). לחצו בכניסתכם למערכת 2 (- שיעורי חובות הלבבות, ובחור שיעור 78. שמעו ובטחו!)

המעגל שנסגר אחרי 50 שנה...

הקדמה למעשה

[בהמשך לנאמר במדור 'שיעורי חובות הלבבות' בגליון זה] יש להוסיף בענין מה שאמרנו (ראה שם) שהקב"ה מכניס את האדם למצבים שונים אשר כל אחד מהם הוא חידוש בפני עצמו כדי שימשיך על עצמו כל פעם אורות חדשים, שאם אמנם פעמים הרבה לא ייודע לאדם לעולם מדוע נקלע לאותם מצבים, פעמים הרבה ייודע לו, אולי לאחר שנים הרבה, מדוע נקלע אליהם.

ואחת מן הסיבות שהקב"ה עושה כן היא, כדי שכעבור חמישים שנה כאשר ימצא את עצמו במצב נוסף שעשוי לערער את שלוותו, יוכל לומר לעצמו: כפי שלפני חמישים שנה נקלעתי למצב קשה ולאחר זמן נתברר לי החשבון, אף עכשיו במה שפקד אותי כעת, בוודאי יש לו חשבון מדויק. כך הקב"ה עוזר לנו ללמוד תורה, כך הקב"ה עוזר לנו לחזק את ההכרה בלבנו שהוא מנהל את העולם, ושלכל דבר, קטן כגדול, שפוקד אותנו, יש חשבון מדויק.

יותר מזה, לפעמים זהו המפתח שגורם לאדם להתפעל ממשכבות האמונה כדי שיתירו רושם בנפשו. קודם שרואה האדם מה היה החשבון, הוא רק מחזק את עצמו: 'כפי הנראה כך נגזר מן השמים, למה אני לא יודע, אבל כיון שכך נגזר, מקבל אני גזירת שמים באהבה'. אך כיון שהוא רואה פעם, פעמיים ושלוש מה היה החשבון, מדוע הכניסו הקב"ה לאותו מצב, מתפעלת נפשו ומתחזקת ההכרה בלבו שהוא בידי של הקב"ה אשר עושה הכל אך ורק לטובתו, וממילא כשייקלע שוב למצב כזה, כבר יהיה חזק באמונתו!

ולא רק כשרואה זאת אצל עצמו, אלא אפילו הוא שומע סיפורים כעין אלה על אחרים אשר נקלעו למצבים קשים ובסוף נתברר להם שהכל היה לטובתם, יכול האדם לבוא מזה לידי התפעלות והתפעלות זו תותיר בו רושם אשר יועיל לו לכשייקלע הוא למצב קשה!

מעשה

ובכן, נביא בזה סיפור מן הסוג זה שנתפרסם לפני שנים מספר. הסיפור התחיל לפני קרוב לששים שנה, וסופו הטוב נודע רק עתה לפני שנים ספורות. בעל המעשה, אשר מספר בעצמו דברים כהווייתן, הוא הרב שמוען ראסל הי"ו תושב ארה"ק יליד אנגליה.

היה זה בהיותו בן תשע. הוא יצא אז עם זקנתו, אם אמו, לטייל ברחוב, לא לפני שהוריו הזהירוהו להחזיק בידה היטב. הם הזהירוהו על כך מפני שרצו שהוא לא ילך לאיבוד, אך הוא חשב לתומו שהזהירוהו על כך מפני שרצו שהוא ישמור על הסבתא.

טיילו להם הנכד והסבתא כשהם מחזיקים זה בידה של זו, עד ש... פתאום עזבה הסבתא לרגע אחד את ידו של הילד, פנתה לעבר הכביש המהיר ללא שום סיבה הנראית לעין, והתחילה לחצות את הכביש לבדה. לפתע הגיעה מכונית במהירות מן הצד, התנגשה בה, והיא נספתה במקום.

הילד עמד והסתכל איך כל אנשי ההצלה מטפלים בסבתו, אך אף אחד לא שם לבו אליו. בטוחים היו כולם שהוא אחד מאלו שבאו לספק את סקרנותם. אף אחד לא קישר בינו לבין הזקנה שנמחצה על הכביש. רק כשהמקום התפנה לגמרי וראו אותו עומד לבדו, ניגשו לשאול אליו מי הוא, ואז נתברר שהוא נכד הזקנה ושהוא התלווה לה אל מותה.

אף אחד לא חשב אז שצריך לקחת אותו לטיפול אצל איש מקצוע כדי

לשחרר את ה'טראומה' הקשה שחוזה, שהרי באותם ימים, לפני ששים שנה, עולם הטיפול לא היה מוכר כל-כך. אי לכך, לקחוהו בלי אומר ובלי דברים לבית דודו, שם נשאר עד תום השבעה, אז החזירו אותו לביתו וכביכול חזר לשגרת חייו.

האיש מספר שרק לאחר שנים הרבה, בהיותו כבר אברך בעל משפחה, התעוררה אצלו ה'טראומה' הקשה, ואז צפו בלבו הרגשות קשות מנשוא שמקורן בסברא המוטעית שחי אתה שנים רבות, כביכול סבתו מצאה את מותה בגלל שהוא עזב את ידה ולא שמר עליה.

מספר האיש שכבר אז סבור היה שנודע לו מדוע הביאו הקב"ה לידי כך, כי דווקא זה דחף אותו ללמוד היטב את תורת הנפש, ודווקא מפני שהוא עצמו נמצא היה באותו מקום ויצא ממנו, עלתה הבנתו בתורת הנפש יותר משאר בני אדם העוסקים בתורה זו, והודות לכך עלה בידו מאז ואילך לעזור לאנשים רבים מספור שסבלו ממצוקות נפשיות ולהעלותם על דרך המלך.

אולם לפני כמה שנים, בערב ראש השנה תשפ"א, זכה להבנה חדשה ונפלאה מדוע זימן לו הקב"ה מצב קשה כזה. המשפחה ידעה מכבר שלאמו יש אח אחד שעבר את תלאות המלחמה וניצל ממתלעות הנאצים ימ"ש, אך לא היה ידוע מה הוא עושה ומה עולה עכשיו בגורלו.

כאשר נודע לו שמאז לפני יותר מששים שנה אחורנית כבר זנח אותו אח את דרך היהדות, ואפילו התחתן אז עם גויה ר"ל. עוד נודע שהתלבט אז במשך תקופה ארוכה אם לספר לאמו (הסבתא) על דבר נישואיו עם הגויה או שלא לספר לה כדי שלא לצערה. יום אחד, היה זה באותו יום מר ונמהר, החליט להתעלם מחששיו ולהודיע לאמו בדיוק רב את מה שעשה. הוא התקשר לשאול היכן היא מתגוררת, וענו לו: 'לפני דקות אחדות אמך נפגעה על-ידי מכונית ושבקה חיים לכל חי...'

נורא ואיום! בזמנו לא הבין אף אחד מדוע קרה מה שקרה, מדוע התפרצה הסבתא לכביש, הלא צלולה היתה בדעתה ולא היה חסר לה כלום. אכן לאחר יותר מחמישים שנים נודע הדבר, כעת נודע שמן השמים סובבו שהסבתא לא תשמע את הבשורה הרעה על דבר נישואי בנה עם הגויה.

והנה בדרך הטבע לא היה שייך כמעט שכל זה יתגלה, שהרי האח עצמו כבר שבק חיים לפני כמה שנים. אלא שבערב ראש השנה תשפ"א, יצא בנו של אותו אח למסע חיפושים אחרי שורשי המשפחה, ובמסגרתו יצר קשר עם אחיינו של בעל המעשה. כששאל אותו אחיינו בעל המעשה מה הוא זוכר מאביו, ענה שאינו זוכר ממנו הרבה, רק זוכר מה שאביו סיפר לו שרצה לספר לאמו שהתחתן עם גויה, וכשהתקשר לשאול על אודות מקום מגורה, אמרו לו שלפני דקות אחדות נספתה בתאונת דרכים.

הבנה למעשה

הנה כי כן, זה מעשה אחד מיני אלפי שנעשים בכל יום, אלא שלפעמים הקב"ה רוצה שהחשבון יתגלה, ולפעמים אינו רוצה שיתגלה. אך מאלו שמתגלים ברצונו יתברך, יכולים לראות איך כל אסון שנעשה הוא בהשגחת הבורא יתברך, ולא רק האסון עצמו, אלא גם מי שיעמוד אז מן הצד והאסון יותיר בו רושם, הכל הכל מתנהל על-ידי הקב"ה לפי חשבון מדויק היטב!

וכאמור, זהו הטעם שהצדיקים הכבירו כל-כך בגודל מעלת סיפור מעשיות הצדיקים וסיפורי אמונה והשגחה פרטית, כי מהלימוד הפשוט אין הדבר מוכרח שהאדם יבוא לידי התפעלות, והרי האדם זקוק בהכרח להתפעלות שתגבר על ההתפעלות שהיתה לו מן המצב שבו נקלע.

כשהאדם לומד את סוגיית הבטחון ויחד עם כן שומע גם סיפורי אמונה והשגחה, אז נפשו מתפעלת ויוצאת התולדה הרצויה, ואם בר דעת הוא, הוא תופס את התולדה בשתי ידי ומקיש ממנה לענין שאר המצבים שפוקדים אותו, וממילא הוא נעשה בעל בטחון אמיתי!